VALTIONEUVOSTON ASETUS ESITUTKINNASTA, PAKKOKEINOISTA JA SALAISESTA TIEDONHANKINNASTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN 3 LUVUN MUUTTAMISESTA

1 Yleistä

Valtioneuvoston asetus esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta (122/2014) on annettu esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 10 §:n, pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 66 §:n ja 11 luvun 4 §:n sekä poliisilain (872/2011) 5 luvun 65 §:n nojalla. Lähtökohtana on, että asetus koskee kaikkia esitutkintaviranomaisia siltä osin kuin asetus on kirjoitettu viranomaisneutraalisti.

Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa (x/2018, jäljempänä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaki) tulee voimaan 1.4.2018. Lakiin siirretään nykyisin rajavartiolaissa (578/2005) olevat rikostorjuntaa koskevat säännökset. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuuksia koskevat säännökset on pyritty saamaan selkeämmäksi ja täsmällisemmäksi kokonaisuudeksi. Pakkokeinolain mukaisten salaisten pakkokeinojen käyttö rikosten selvittämiseksi säilyy Rajavartiolaitoksessa muutoin ennallaan, mutta Rajavartiolaitos saa oikeuden televalvontaan sen selvittäessä rajatarkastuksen yhteydessä törkeää kätkemisrikosta tai ammattimaista kätkemisrikosta taikka Rajavartiolaitoksen tarkastettavaa asiakirjaa koskevaa törkeää väärennystä. Rajavartiolaitoksen käytössä olevat salaiset tiedonhankintakeinot rikoksen estämiseksi kirjoitetaan lakiin auki sen sijaan, että sovelletaan poliisilain 5 lukua viittaussäännöksen kautta (rajavartiolain nykyinen 43 a §:n 1 momentti). Rajavartiolaitos saa ns. rynnäkkötarkkailun toimivaltuudet rikostorjunnan toimenpiteen yhteydessä. Lisäksi laissa on säännökset Rajavartiolaitoksen oikeudesta ns. perusmuotoiseen tietolähdetoimintaan rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 62 §:n 4 momentissa säädetään, että valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä salaisten tiedonhankintakeinojen käytön järjestämisestä ja valvonnasta sekä toimenpiteiden kirjaamisesta ja valvontaa varten annettavista selvityksistä. Pakkokeinolain 10 luvun 66 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luvussa tarkoitettujen salaisten pakkokeinojen käytön järjestämisestä ja valvonnasta sekä toimenpiteiden kirjaamisesta ja valvontaa varten annettavista selvityksistä.

Esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen säännökset esitutkinnasta, salaisista pakkokeinoista ja salaisista tiedonhankintakeinoista koskevat Rajavartiolaitosta. Asetusta on kuitenkin muutettava, sillä Rajavartiolaitoksen salaisen tiedonhankinnan toimivaltuuksista säädetään jatkossa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa. Lisäksi on säädettävä Rajavartiolaitoksen perusmuotoisen tietolähdetoiminnan järjestelyistä sekä menettelystä, jolla määrätään tehtäväänsä salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu rajavartiomies.

2 Ehdotetut muutokset

3 luku Salaiset pakkokeinot ja salaiset tiedonhankintakeinot

1 §. Salaisen pakkokeinon ja salaisen tiedonhankintakeinon kirjaaminen. Rajavartiolaitoksen salaisista tiedonhankintakeinoista säädetään jatkossa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 13 §:ssä, mikä lisättäisiin pykälän 1 momenttiin. Momenttiin tehtäisiin myös sanamuotoa selkeyttävä muutos.

Rajavartiolaitoksen teknisestä tarkkailusta rikoksen estämiseksi säädetään jatkossa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 25 §:n 5 momentissa, 27 §:n 5 momentissa ja 29 §:n 4 momentissa, mikä lisättäisiin 2 momenttiin.

3 §. Pöytäkirja televalvonnasta. Rajavartiolaitoksen käytössä olevasta televalvonnan toimivaltuudesta rikosten estämiseksi säädetään jatkossa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa. Pykälän johdantokappaleeseen lisättäisiin viittaus televalvontaa koskevaa vaatimusta ja päätöstä koskevaan säännökseen (18 §:n 4 momentti), 3 kohtaan tallenteiden ja asiakirjojen tarkastamista koskevaan säännökseen (45 §), 4 kohtaan tallenteiden tutkimista koskevaan säännökseen (46 §) ja 5 kohtaan salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamista koskevaan säännökseen (52 §:n 1—4 ja 6 momentti).

4 §. Pöytäkirja tukiasematietojen hankkimisesta. Rajavartiolaitoksen käytössä olevasta tukiasematietojen hankkimisen toimivaltuudesta rikosten estämiseksi säädetään jatkossa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa. Pykälän johdantokappaleeseen lisättäisiin viittaus tukiasematietojen hankkimista koskevaa vaatimusta ja päätöstä koskevaan säännökseen (20 §:n 3 momentti), 3 kohtaan tallenteiden ja asiakirjojen tarkastamista koskevaan säännökseen (45 §) ja 4 kohtaan tallenteiden tutkimista koskevaan säännökseen (46 §).

5 §. Pöytäkirja suunnitelmallisesta tarkkailusta. Rajavartiolaitoksen käytössä olevasta suunnitelmallisen tarkkailun toimivaltuudesta rikosten estämiseksi säädetään jatkossa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa. Pykälän johdantokappaleeseen lisättäisiin viittaus suunnitelmallista tarkkailua koskevaa päätöstä koskevaan säännökseen (22 §:n 3 momentti), 3 kohtaan tallenteiden ja asiakirjojen tarkastamista koskevaan säännökseen (45 §), 4 kohtaan tallenteiden tutkimista koskevaan säännökseen (46 §) ja 5 kohtaan salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamista koskevaan säännökseen (52 §:n 1—4 ja 6 momentti).

6 §. Pöytäkirja peitellystä tiedonhankinnasta. Rajavartiolaitoksen käytössä olevasta peitellyn tiedonhankinnan toimivaltuudesta rikosten estämiseksi säädetään jatkossa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa. Pykälän johdantokappaleeseen lisättäisiin viittaus peiteltyä tiedonhankintaa koskevaa päätöstä koskevaan säännökseen (24 §:n 2 momentti), 3 kohtaan tallenteiden ja asiakirjojen tarkastamista koskevaan säännökseen (45 §), 4 kohtaan tallenteiden tutkimista koskevaan säännökseen (46 §) ja 7 kohtaan salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamista koskevaan säännökseen (52 §:n 1—4 ja 6 momentti).

7 §. Pöytäkirja teknisestä tarkkailusta. Rajavartiolaitoksen käytössä olevasta teknisen tarkkailun toimivaltuudesta rikosten estämiseksi säädetään jatkossa Rajavartiolai-

toksen rikostorjuntalaissa. Pykälän johdantokappaleeseen lisättäisiin viittaus teknistä tarkkailua koskevia vaatimuksia ja päätöksiä koskeviin säännöksiin (26 §:n 4 momentti, 28 §:n 4 momentti, 30 §:n 4 momentti ja 32 §:n 3 momentti), 3 kohtaan tallenteiden ja asiakirjojen tarkastamista koskevaan säännökseen (45 §), 4 kohtaan tallenteiden tutkimista koskevaan säännökseen (46 §) ja 7 kohtaan salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamista koskevaan säännökseen (52 §:n 1—4 ja 6 momentti).

13 § Poliisin ja Rajavartiolaitoksen tietolähdetoiminnan järjestäminen. Pykälä koskisi jatkossa myös Rajavartiolaitoksen tietolähdetoimintaa. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin tietolähteen hyväksymisestä päättäväksi henkilöksi tietolähdetoiminnasta vastaava rajavartiomies.

Pykälän 2 momentissa säädetään tietolähteen rekisteröimisestä. Tietolähteeksi hyväksytty henkilö olisi rekisteröitävä poliisin tai Rajavartiolaitoksen henkilörekisteriin. Rajavartiolaitoksen tietolähdetiedot talletetaan Rajavartiolaitoksen tutkinta- ja virka-apurekisteriin (laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa 7 §, lakimuutos xx/2018). Rajavartiolaitoksen tietolähdetiedon tallettamista poliisin valtakunnalliseen tietolähderekisteriin selvitetään meneillään olevassa Rajavartiolaitoksen henkilötietolakihankkeessa. Tietolähteen rekisteröinnistä Rajavartiolaitoksessa päättäisi 1 momentissa tarkoitettu rajavartiomies.

Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan uutta sisältöä.

14 §. Tietolähdetoiminnan kirjaaminen. Rajavartiolaitoksen käytössä olevasta tietolähdetoiminnan toimivaltuudesta säädetään jatkossa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa. Pykälän johdantokappaleeseen lisättäisiin viittaus tietolähdetoiminnan toimivaltuutta koskevaan säännökseen (36 §:n 1 momentti).

Rajavartiolaitoksen tietolähdetoiminnassa ei makseta palkkiota tietolähteelle. Tämän vuoksi pykälän 5 kohdan palkkion maksu ei koskisi Rajavartiolaitoksen tietolähdetoimintaa.

18 §. Pöytäkirja valvotusta läpilaskusta. Rajavartiolaitoksen käytössä olevasta valvotun läpilaskun toimivaltuudesta rikosten estämiseksi säädetään jatkossa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa. Pykälän johdantokappaleeseen lisättäisiin viittaus valvottua läpilaskua koskevaa päätöstä koskevaan säännökseen (38 §:n 3 momentti) ja 7 kohtaan salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamista koskevaan säännökseen (52 §:n 1—4 ja 6 momentti).

19 §. Tiedonhankinnan suojaamisesta vastaava pidättämiseen oikeutettu poliisimies ja rajavartiomies. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 41 §:n 2 momentissa tarkoitetun salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen määräämisestä tehtävään. Rajavartiolaitoksen hallintoyksikön päällikkö määräisi harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen ja väärien asiakirjojen käyttämisestä vastaavan salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen. Rajavartiolaitoksen hallintoyksiköistä säädetään rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 3 §:ssä.

Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan uutta sisältöä.

20 §. Harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen tekemisen ja oikaisemisen yksityiskohtaisista menettelytavoista sopiminen. Salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta Rajavartiolaitoksessa säädetään jatkossa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus salaisen tiedonhankinnan suojaamista koskevaan säännökseen (40 §:n 2 momentti).

Rajavartiolaitos ja keskusrikospoliisi tekevät yhteistyötä harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen tekemisessä. Rajavartiolaitoksen voi myös olla tarkoituksenmukaista tukeutua keskusrikospoliisiin harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen tekemisessä taikka väärien asiakirjojen valmistamisessa. Yhteistyöjärjestelyistä sovitaan virastojen kesken.

3 Asian valmistelu

Asetusluonnos on valmisteltu sisäministeriön rajavartio-osastolla.

Lausuntokierros----------

Asetusluonnos [on tarkastettu] oikeusministeriön lainvalmisteluosaston laintarkastusyksikössä.

4 Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2018, yhtä aikaa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain kanssa.